

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องความสำเร็จการจัดการป่าชุมชน บ้านสันหลวงสามัคคีตำบลแม่เปา อำเภอ พญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชนบ้าน สันหลวงสามัคคี ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลโดยใช้หลายวิธีผสมผสานกันคือ การ ศึกษาเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ หนังสือรายงานการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านกับคณะกรรมการป่าชุมชนสองพื้นที่ ความเชื่อและ พิธีกรรม สิ่งเหล่านี้มีผลสำคัญต่อเงื่อนไขของความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชน ผลการศึกษา ดังกล่าว สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามเพื่อการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลช่วง เดือนพฤศจิกายน 2546 - เดือน ตุลาคม 2547 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบ จัดหมวดหมู่ ลงรหัสและบันทึกข้อมูลแล้วนำเสนอในรูปของการพรรณนาและตารางการเปรียบเทียบการจัดการ ป่าชุมชนของทั้งสองพื้นที่

6.1 สรุปผลการศึกษา

6.1.1 การจัดการของป่าชุมชนบ้านสันหลวงสามัคคีและบ้านสันสามัคคี

ในการศึกษาพบว่า การจัดการป่าชุมชนของทั้งสองหมู่บ้านได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ศาสนา ในการจัดการป่าชุมชนจะสังเกตได้จากการเข้าร่วม กิจกรรมความเชื่อที่อยู่เหนือธรรมชาติมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน การอนุรักษ์ป่าไม้ซึ่งจะมีทั้ง พิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของเทพเทวดาอารักษ์ เจ้าป่าเจ้าเขา การ บวงสรวงขุนน้ำ แล้วนำมาประยุกต์ใช้ควบคู่กับองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการมีส่วนร่วมของหน่วย งานราชการที่เข้ามาให้ความรู้และสนับสนุนกิจกรรม ฟังคำคิดเห็น เสนอแนะ อบรม สัมมนา จัดหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อได้ศึกษาและปฏิบัติจริงและให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่เกิด ขึ้นในชุมชนเพื่อให้ชุมชนตระหนักก็ความรักและความห่วงใยทรัพยากรของตน มีการสร้างขวัญ และกำลังใจโดยมีแกนนำทางด้านสังคม กลุ่มผู้นำชุมชน ชุมชนกลุ่มพลังมวลชน กลุ่มนักเรียน

หน่วยงานราชการเข้ามาช่วยกันดูแลรักษาถือเป็นหน้าที่ของทุกคนในชุมชนที่จะต้องอนุรักษ์ ดูแลรักษาให้อยู่คู่กับชุมชนตลอดไป

6.1.2 การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

ในการศึกษาพบว่า ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านเป็นอย่างมากชาวบ้านมีการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาอย่างมากมาจากบรรพบุรุษ กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ การกำหนดโทษ ความเชื่อ พิธีกรรมซึ่งจะออกมาในลักษณะความสัมพันธ์ของคนที่ต้องพึ่งพาป่าในการดำรงชีวิต โดยมีการจัดการการใช้ประโยชน์จากป่า การดูแลรักษา การฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมให้ฟื้นคืนความเขียวขจีและมีสภาพความอุดมสมบูรณ์เพื่อให้มวลมนุษยชาติยังจะต้องอาศัยและพึ่งพิงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างยั่งยืน ดังคำกล่าวที่ว่า “คนอยู่กับป่าแบบพึ่งพา”

6.1.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการปลูกป่า พัฒนา ดูแลรักษา ทำแนวกันไฟ ถางหญ้ากำจัดวัชพืช ป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าโดยหากผู้ใดพบเห็นมีการตัดไม้ทำลายป่าไม่ว่ากรณีใด ๆ ต้องรีบแจ้งคณะกรรมการป่าชุมชนในหมู่บ้าน มีการเข้าร่วมประชุมประจำเดือนและมีวาระเรื่องเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนแจ้งให้ทราบถือเป็นแนวปฏิบัติที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามหากมีผู้กระทำความผิดข้อบังคับคณะกรรมการหมู่บ้านก็จะนำมาปรับและมาพูดคุยตกลงกันในที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน และขอมติในที่ประชุม ประชาชนในหมู่บ้านมีโอกาสออกความคิดเห็นเสนอแนะในที่ประชุมได้อย่างเสรีแต่ต้องอยู่ในขอบเขตของกฎระเบียบข้อบังคับป่าชุมชนของหมู่บ้าน ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการร่วมกิจกรรมปลูกป่าเนื่องในโอกาส วันสำคัญต่าง ๆ เช่นวันเข้าพรรษา วันพีชมงคล วันฉัตรมงคล วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นการปลูกป่าทดแทนและเพิ่มพื้นที่ป่า หน่วยงานองค์กรของรัฐมีส่วนช่วยในการจัดการป่าชุมชนของทั้งสองหมู่บ้าน ประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ให้ต้นกล้าพันธุ์ไม้เพื่อใช้ในการปลูกทดแทน ปลูกป่าเพิ่ม ให้งบประมาณในการศึกษาดูงานด้านป่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ฝึกให้ชาวบ้านได้เพาะชำต้นกล้า การเพาะเมล็ดพันธุ์ การดูแลรักษาป่า ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลแม่เปานมีส่วนช่วยในการทำแนวกันไฟทำถนนโดยรอบเพื่อป้องกันการบุกรุกป่า จัดเสียงตามสายให้กับหมู่บ้านเพื่อได้รณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของหมู่บ้าน จัดงบประมาณสนับสนุนให้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อของท้องถิ่น เพื่อรักษา ซึ่งวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น ในการเข้าร่วมจัดหาต้นกล้าไม้เพื่อให้ชุมชน ได้ปลูกเนื่องในวันสำคัญของชาติเป็นประจำทุกปี หน่วยงานทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชนต่างก็มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนให้คงอยู่ตลอดไป

6.2 ข้อเสนอแนะ

หากชุมชนต้องการให้ป่าชุมชนดำรงอย่างมั่นคงและยั่งยืน ควรมีการร่วมมือกันในหลายหน่วยงาน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกหน่วยงาน เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชนอย่างสม่ำเสมอและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์กิจกรรมนั้นอย่างทอ้งแท้ ทั้งนี้ต้องให้ความสำคัญกับเยาวชน เช่น จัดหลักสูตรเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อบูรณาการให้แก่ผู้เรียน โดยมีสถานที่ป่าชุมชนในเขตพื้นที่ให้เยาวชนได้ศึกษา การมอบหน้าที่ในการดูแลป่าชุมชนร่วมกันกับผู้ใหญ่ ให้เยาวชนได้เข้าร่วมพิธีกรรมที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้น ทั้งนี้ในระดับองค์กรที่ควรให้การสนับสนุนควรมีบทบาทในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ชุมชนควรสนับสนุนการสร้างเครือข่ายเยาวชนรักป่าร่วมกันกับชุมชนข้างเคียงหรือชุมชนอื่น ๆ ที่มีแนวคิดที่คล้ายคลึงกันเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน
2. โรงเรียนควรเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และการพัฒนาป่าชุมชนนั้น ให้มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา ดังนั้นจึงควรสนับสนุนให้ชุมชนได้รับการศึกษาขอด้่านป่าชุมชนทั้งในระบบการศึกษาของรัฐและนอกระบบ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือเสริมสร้างและพัฒนาการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. นโยบายของรัฐต้องมีความชัดเจนในเรื่องการจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่าและทรัพยากรอื่น ๆ ในชุมชนให้การจัดการโดยองค์การชุมชน เพื่อประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อชุมชนนั้น และการจัดการต้องมุ่งเน้นให้เป็นการจัดการที่ถาวรและยั่งยืน
4. ผู้นำชุมชนต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน และการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับป่าชุมชนร่วมกับคนในชุมชนเปิดโอกาสให้กับกลุ่มเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นอย่างเต็มที่ สร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาระบบนิเวศของป่าชุมชน บ้านสันหลวง สวมคคี
2. น่าจะมีการศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล กับการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม